

svět katolickýma očima MONITOR

publicistický čtrnáctideník

ročník XVI., číslo I

13. I. 2019 / neprodejné

Z OBSAHU	Zamyšlení prefekta papežského domu o svátcích Kristova narození	04
	Moudrost – vlastnost charakterního člověka	05
	Odkud se berou všelijaká lidská „práva“?	09

Mons. Vlastimil Kročil. Foto: © Petr Polanský / Člověk a víra

Milí čtenáři RC Monitoru

Stojíme na prahu nového roku 2019 a jdeme vstříc času budoucímu, o němž nikdo z nás neví, jaký bude.

V průběhu nastávajícího roku si však budeme mnohokrát připomínat jméno naší světice, Anežky Přemyslovny, od jejíhož svatořečení uplyne rovných třicet let. To bude příležitost, abychom nejen vzpomínali, ale také hodnotili uplynulé období.

Nikdy nezapomenu na atmosféru, kterou bylo možné prožít v Římě, kam tehdy připutovaly tisíce poutníků z bývalého Československa. Všichni jsme tehdy cítili, že se něco mění, že přichází tolik vytoučená svoboda, která je ohromným

darem, ovšem darem zavazujícím k odpovědnosti. Ve světle životního příkladu sv. Anežky bychom se nyní měli zamýšlet, jak tento dar přijímáme a jak ho užíváme. Budeme-li kritičtí sami k sobě, pak si budeme muset i přiznat určité naše rezervy, ba dokonce i to, že se někdy necháváme strhnout k přesvědčení o tzv. bezbřehé svobodě. Jak snadno se může stát, že nesprávné pojetí svobody se stane nebezpečným či přímo ohrožujícím svobodu druhého. Jak málo stačí, aby došlo ke zneužití svobody. Jak snadno si člověk začne myslet, že když je svobodný, může si dělat, co se mu líbí.

Jako křesťané známe dobře varov-

ný příběh na počátku Bible. První lidé dostali od Boha dar svobody, kde však platilo jedno jediné omezení, což byl Hospodinův příkaz, který lidé nesměli přestoupit. Jak to dopadlo, všichni víme. Dar svobody prvních lidí byl porušen překročením příkazu. Svoboda byla poskvrněna hříchem, který je stále přítomen v lidských dějinách. „Budete jako bohové!“ Vy sami si budete určovat, kde jsou hranice vaší svobody!

Nejen v minulosti, ale i dnes je toto našeptávání pro mnohé velmi sladké a lákavé. „Budete svobodní jako boho-

Dokončení na str. 3

EMERITNÍ PAPEŽ: CELÉ POJETÍ „PRÁVA“ JE OHROŽENO

Papež František na návštěvě u emeritního papeže Benedikta XVI. v klášteře Mater Ecclesiae ve vatikánských zahradách 21. prosince 2018. Foto: © Vatican Media

František a Benedikt chválí iniciativu, jež má studovat základy lidské důstojnosti.

„Množení práv“ představuje riziko, že dojde k „zničení samotné myšlenky práva“, uvedl emeritní papež Benedikt XVI. v dopise, který zveřejnil Svatý stolec.

Poselství emeritního papeže bylo přečteno ve stejný den s poselstvím papeže Františka při zahájení mezinárodního symposia o „Základních právech a konfliktech práv“, kterou pořádala *Nadace Josepha Ratzingera – Benedikta XVI.*

„Zdalo se mi důležité zabývat se přímo problémem ‚množení práv‘ a rizika ‚zničení myšlenky práva‘,“ napsal německý papež v dopise adresovaném předsedovi nadace, P. Federicu Lombardimu.

Tato otázka si podle jeho názoru zaslouží „hlubokou a systematickou reflexi, která by měla na tomto sympoziu proběhnout, jak naznačuje jeho program“.

Podle předchůdce papeže Františka tento problém zůstává „relevantní a zásadní“ kvůli „ochraně samotných základů, aby lidská rodina dokázala společně žít“.

Téhož dne, kdy byl přečten Benediktův dopis, novinové titulky oznámily, že „orgán OSN hodlá prohlásit potrat a asistovanou sebevraždu za ‚lidské právo“.

Argentinský papež ve svém dopise vyjádřil svou touhu, aby „symposium, které má vysokou akademickou úroveň, odvážně a silně přispělo k objasně-

ní zásadního problému ochrany důstojnosti lidské osoby a jejího integrálního rozvoje“.

Vatikánská *Nadace Josepha Ratzingera – Benedikta XVI.* byla založena v roce 2010 samotným papežem Benediktem XVI. (2005–2013). Cílem této organizace je podporovat studium myšlenek Josepha Ratzingera. Organizuje konference a odměňuje badatele za kvalitu jejich vědeckého výzkumu.

Vedle Ratzingerovy ceny uděluje každoročně 10 stipendií, která v roce 2015 měla celkovou hodnotu 120 000 eur.

Aleteia

NOVÁ IRSKÁ POTRATOVÁ LEGISLATIVA

Foto: irish.republican

Dlouholetý boj o zachování irské legislativy chránící těhotné matky a nenarozené děti skončil v květnu 2018 porážkou zastánců života. Od 1. ledna 2019 tak začne v Irsku platit legalizace potratů do dvanácti týdnů stáří plodu.

Desítky let trvající praxe ústavní ochrany nenarozených dětí se tak v Irsku musela změnit a my máme bohužel možnost sledovat v přímém přenosu zavádění kultury smrti do praxe. Irská vláda se do zavádění potratů pustila s vervou, kterou obvykle státní administrativy neukazuje.

Jak píše irský tisk, ministr zdravotnictví Simon Harris udělal z umožnění

potratů od nového roku „absolutní prioritou“. Zavedením nové „služby“ byl pověřen Peter Boylan, bývalý ředitel největší porodnice v zemi *National Maternity Hospital* v Dublinu. Konkrétní lékařské postupy k provedení potratů jsou již publikovány. Budou je provádět jak státní zdravotnická zařízení, tak soukromé potratové kliniky zřízené Irskou společností pro plánované rodičovství. Lékaři odmítající spolupracovat na zabíjení nenarozených dětí potrat sice nebudou v Irsku nuceni provádět, musí ale pacientku předat jinému lékaři, který zákrok provede.

Čekací doba mezi žádostí o potrat a jeho vykonáním bude tři dny, během kterých si žena může zákrok rozmyslet. První potrat na žádost se pravděpodobně v Irsku uskuteční druhý lednový týden. Předpokládá se, že většina zákroků se uskuteční chemicky, potratovými tabletami – požitím *Mifepristonu* a *Misoprostolu*, dvou látek, které způsobí úmrtí nenarozeného dítěte. Potrat bude hrazen z veřejného zdravotního pojištění a lékaři za něj od pojišťovny dostanou 450 euro (asi 12 000 korun).

hnutiprozivot.cz

Dokončení ze str. 1

vé!“ Tomuto pokušení jsou vystaveni nejen politici a státníci, nejen profesori vědeckých laboratoří či mediální hvězdy. Jsme mu vystaveni i my, kdo máme sloužit Kristu a jeho Církvi.

Jako pevnou hráz proti takovému zneužití lze postavit zejména ctnost pokory a prostoty, přičemž zářným příkladem je nám právě sv. Anežka. Tato světice kráčela ve svém životě cestou svobodného a pokorného souhlasu s Boží vůlí, která je nejen cestou k obnovení přirozeného řádu ve světě, ale pro každého jednotlivce je to i cesta ke štěstí v pravé svobodě. Jde o cestu ke štěstí, které tento

svět nemůže dát, neboť toto štěstí souvisí především s vnitřní vyrovnaností, krásou a harmonií. Není snad toto tím, co tolik v dnešní rozhárané době potřebujeme? Neměli bychom se snad znovu obrátit ke sv. Anežce s prosbou o pomoc, abychom dokázali kráčet pravdivě po cestě pravé svobody?

Milí čtenáři, přeji vám v tomto novém roce 2019 hojnost Božího požehnání a vše dobré na přimluvu naší velké světice!

Mons. Vlastimil Kročil
biskup českobudějovický

SLOVO BISKUPA

Čas není něco neutrálního. Čas urguje, naléhá... Jde stále dopředu. Není v našem vlastnictví, ale byl nám dán, abychom ho proměnili na hodnotu, která pak může posloužit, posunout lidi k dobrému. Využijme čas natolik, aby se co nejdřív a na mnoha místech začaly plnit Boží plány naší spásy. Bůh nás stvořil bez nás, ale nás nespasí bez nás. Tak říká svatý Augustin. V knize *Kazatel* (3,1) stojí: „Všechno má určenou chvíli a veškeré dění pod nebem svůj čas.“ A dál: „Poznal jsem, že vše, co činí Bůh, zůstává navěky; nic k tomu nelze přidat ani z toho ubrat“ (Kaz 3,14).

Když se zamyslíme nad plynutím času, nad tím, co bylo a už není, co je a co bude a ještě není, začíná se nám z toho až kroutit hlava. My patříme buď k spolupracovníkům, nebo překážkám (i když dočasným) Božích plánů; vědomě ale i nevědomě, v pozitivním, i v negativním smyslu. V prvním okamžiku, když se na to díváme jen přirozeně, nám uniká smysl. Dostáváme se do kruhu, z kterého zdánlivě není východ. Ale východ je, a tím je náš nevyhnutelný odchod z tohoto světa, na který mnozí neradi a zřídkka myslíme. Není však možné zůstat tady na světě věčně. To je nemožné nejen fyzicky ale ani psychicky. Musíme si to přiznat. Nevěděli bychom nakonec, co bychom si tady počali.

Všichni jsme jakoby nastaveni na určitý přesný čas, na určitý jasný úkol. Když ten splníme – lépe nebo hůře, nebo ho vůbec nesplníme – musíme odejít. Ale přeče v nás touha po věčnosti existuje, a co s tím? Je to důkaz a svědectví, že náš život bude pokračovat dál, ale jinou formou, která je ještě teď pro nás neznámá, i když to nějak i tušíme, vždyť Ježíš už vstal z mrtvých. Usilujme se tedy celý tento rok plnit ve svém pozemském životě co nejlépe to, co Bůh chce od nás tady na zemi, jak jsme tomu porozuměli, abychom se pak jednou mohli před ním bez zahanbení představit.

Mons. Ladislav Hučko

Mons. ThDr. RNDr.
Ladislav Hučko, CSc.,
apoštolský exarcha
českokatolické církve

„K TOMU ZVOU VÁNOCE TAK JAKO ŽÁDNÝ JINÝ SVÁTEK NA TOMTO SVĚTĚ“

Zamyšlení prefekta papežského domu, arcibiskupa Georga Gänsweina, o svátcích Kristova narození

Rok 2018 možná jednou vstoupí do dějin jako „annus horribilis“, jako rok, ve kterém se v Číně poprvé podařilo vytvořit generaci „geneticky upravených dětí“, a byl tak proveden rozhodný zásah do Božího stvořitelského řádu. Nicméně na Štědrý den i ateisté označují své dopisy letopočtem 2018, který se počítá od onoho dne, kdy Stvořitel nebe a země spatřil v Betlémě světlo světa jako kojeneček. Kristovo narození je v našich dějinách naprosto zásadním bodem.

To, co Bůh učinil, je nepochopitelný zázrak, a přesto se jedná – spolu se zvěstováním archanděla Gabriela Panně Marii, kdy oznámil toto narození – o jádro našeho evangelia. Král vesmíru na sebe vzal naši přirozenost. Nelze si představit větší skutek lásky. Proto také mnohá jiná náboženství žel dodnes považují takovouto víru za provokativní troufalost. Bez ní by bylo pronásledování křesťanů na celém světě nepředstavitelné. Přesto žádné jiné narození nezměnilo svět tak jako toto svaté nemluvnátko v Betlémě. A nic jej nečiní krásnějším a lidštějším než onen zázrak, jenž se stal s Pannou Marií, v jejímž těle dozrával Spasitel světa. Za všechny krásy Říma a Freiburgu i za celý vesmír západní kultury, umění a hudby vděčíme tomuto skutku lásky.

Tuto skutečnost nelze pochopit, jen když na ni budeme hledět dětskýma očima, můžeme nad ní žasnout. A právě k tomu nás zvou Vánoce tak jako žádný jiný svátek na tomto světě. Pro mě osobně jsou také připomínkou onoho dne, kdy jsme poprvé s tlukoucím srdcem stáli před ozdobeným vánočním stromkem a jesličkami, plni důvěry k otci a matce, kteří toto vše přichystali – jako předjímku darů, které pro nás měli připraveny.

Foto: geralt / Pixabay

Tak bychom si vlastně měli Vánoce představovat: jako Boží předehru ke světu a životu plnému darů, o jakých se nám ani nesnilo. Zde jsme poprvé zakusili, co to znamená, že jsme byli stvořeni k Božímu obrazu, jak to Bible vyjadřuje ve zprávě o stvoření. Tu jsme před sebou viděli tuto podobnost v celé její radikálnosti: v bezmocném novorozenátku!

Kdo chce vidět, co činí Evropu velikou a krásnou a co znamená ono „K“ v názvu jejích posledních křesťanských politických stran, musí pohlédnout do těchto jesliček. Kdo chce pochopit, proč miliony lidí vstanou a v důsledku své nouze utíkají do Evropy, a ne třeba do Číny, musí se zahledět na toto dítě, kterému vděčíme za nejdůležitější základ našeho západního světa, jenž je natolik odlišně utvářen ve svém sociálním systému, ve své touze po svobodě a nezciťelné lidské důstojnosti, jak jsou zakotveny v ústavách evropských států.

„Allahu akbar!“ je oproti tomu modlitebním zvoláním islámského světa.

V překladu to znamená: „Bůh je největší!“ S tím bychom jistě rádi souhlasili. Z úst teroristů se z toho však v našich městech stal výkřik budící hrůzy – jako znovu nedávno před katedrálou ve Štrasburku. Pláč děťátka v jesličkách nám však do ucha šeptá pravý opak: „Bůh je nejmenší!“ On sám to tak chtěl. Tato nepochopitelná pokora toho Největšího je jako nejcennější znamení vepsané do světa, který milujeme a který chceme svým svědectvím bránit před nepřítelem, jenž se často zdá tak nesmírně silný.

Radostné, pokojné a milostivé Vánoce.

Mons. Georg Gänswein

CNA Deutsch
Přeložil Pavel Štička

Mons. Georg Gänswein, německý arcibiskup, prefekt papežského domu a osobní sekretář Benedikta XVI.

MOUDROST – VLASTNOST CHARAKTERNÍHO ČLOVĚKA

Představujeme 28 vlastností (ctností), kterými je budován dobrý lidský charakter, jak je přednášel pro mladé v Univerzitním pastoračním centru v Bratislavě kněz P. Milan Bubák SVD.

Bůh se zjevil ve snu králi Šalamounovi a řekl mu: „Přej si ode mne co chceš, a já ti to dám!“ Šalamoun nevyšlovl své přání hned. Místo toho začal Bohu dlouze vysvětlovat, že se cítí králem mladým a nezkušeným, že jej tíží obrovská zodpovědnost, protože vládne lidem, které ani nedokáže spočítat. Teprve po tomto proslovu konečně předloží Bohu své přání: „Kéž bys tedy dal svému služebníku srdce vnímavé, aby mohl soudit tvůj lid a dovedl rozlišovat mezi dobrem a zlem. Neboť kdo by dokázal soudit tento tvůj lid, je muž je tak těžko vládnout?“ (1Kr 3,9). Na to mu Bůh, Jahve, praví: „Proto, že jsi žádal o toto a nežádal jsi pro sebe ani dlouhý věk ani jsi nežádal bohatství, ba ani jsi nežádal bezživotí svých nepřátel, ale žádal jsi pro sebe rozumnost při soud-

ním jednání, hle, učiním podle tvých slov. Dávám ti moudré a rozumné srdce, takže nikdo tobě podobný nebyl před tebou a ani po tobě nepovstane nikdo tobě podobný“ (1Kr 3,10-12). Pouze jednu věc Bůh žádal od Šalamouna: aby byl věrný víře a tradicím Izraele.

Skromnost a víra

Z toho, co Šalamoun Bohu řekl, je jasné, že byl dobře připraven přijmout Boží dar moudrosti. Způsob, jakým podal svou žádost, byl důkazem, že byl nositelem mnoha dalších ctností, které zaručovaly, že dar moudrosti nedostal zbytečně. Mladý král zahájil svou řeč projevem zbožnosti a vděčnosti za Boží laskavost k jeho otci, králi Davidovi. Tím, že Boha nazval „Pane, můj Bože!“ a sebe „služebníkem“,

projevil i úctu a pokoru. Když Bohu sdělil, jak moc si přeje spravovat dobře svůj lid, projevil ctnosti starostlivosti (péče) a spravedlnosti. A když žádal pouze o chápavé srdce s důvěrou, že Bůh mu je opravdu dá, projevil skromnost a víru. Ukázala se též jeho oddanost a rozhodnost, když přísahal, že Bohu zůstane věrný a vytrvá jako dobrý vládce. Nežádal dlouhý život ani bohatství a ani smrt svých nepřátel. Ukázalo se tak, že není ovládán neřestmi sobectví, chamtivosti a pomstychtivosti.

Hodnota světla

Jak moc se od Šalamouna liší obyvatelé jedné jeskyně, o kterých píše filosof Platón ve známé analogii. Vykresluje obraz ubohých vězňů, kteří svůj život marní čučením na vlastní stíny na stěně. Jejich život se odvíjí téměř ve tmě a stíny, které vidí, jsou to jediné, co znají, to jediné, co podle nich existuje. Tyto stíny obdivují a zkoumají. Neuvědomují si však, že jeskyně není nejlepším místem k žití. Život venku je lepší a mnohem hodnotnější. Jelikož o něm nevědí, tak po něm ani netouží. A jestliže po něm netouží, nejsou na něj ani připraveni.

Platón se ptá: „Nezabili by každého, kdo by se je snažil osvobodit, vyvést ven a umožnit jim plnohodnotný život mimo sluj?“ Když neznají hodnotu světla, netouží po něm. Kdyby se na světlo dostali, pokládali by je za ohrožení.

Těmto Platónovým vězňům chyběla moudrost, která by jim umožnila tak nějak intuitivně toužit po něčem, co sice nevidí, ale co podle všeho existuje a je smysluplnější než to, co právě žijí. Tato moudrost by jim pak mohla pomoci na svobodu.

Šalamoun pochopil hodnotu moudrosti proto, že byl ctnostný. Díky ctnos-

Nežádal dlouhý život ani bohatství a ani smrt svých nepřátel. Ukázalo se tak, že není ovládán neřestmi sobectví, chamtivosti a pomstychtivosti.

Ilustrace Platónovy jeskyně. Foto: diaforetiko.gr

tem byl připraven „na hlubinu“. Bez ctností by po moudrosti netoužil, nepokládal by moudrost za hodnotu. Ctnosti v něm vytvořily nejen touhu po moudrosti, ale i úrodnou půdu, kde mohla moudrost zakořenit, dál růst a rozvíjet se. Světlo Boží moudrosti bylo přítomné už dříve v jeho ctnostmi řízeném chování. Pro zmíněné Platónovy obyvatele jeskyně, kteří hodnotu světla neznali, byla moudrost, na rozdíl od Šalamouna, čímsi cizím a nedůvěryhodným. Proto se proti ní obrnili. Postrádali ctnosti, které by jim umožnily otevřít se a být vůči moudrosti vnímavými. Nemohli si přát svobodu, protože si neuvědomovali, že ji potřebují.

Šalamounovy knihy

Moudrost, kterou Bůh daroval Šalamounovi, měla tři základní charakteristiky:

1. byl to dar božského původu,
2. byl to princip, který sjednocoval všechny ostatní ctnosti,
3. byla to moc (síla) osobní a vnitřní, ne něco neosobního a vnějšího, jako například zákon.

Zákon je něco, co je mimo nás. Něco, co se nám ukládá z venku. Moudrost je vnitřní hnutí. Skutečnost, že se Bůh zjevil Šalamounovi ve snu, je důležitá, protože před dobou proroků byly sny jedním ze základních spojů, skrze něž Bůh komunikoval s člověkem.

Šalamoun navenek projevoval svou moudrost rozličně. Jedním ze způsobů byla literatura. Připisuje se mu 1500 písní (1Kr 4,32). „Nejsladší“ ze všech jsou v Písni písní. Její obliba, hlavně při svatbách, vedla k tomu, že byla nakonec zařazena do knih Písma Svatého. Byla totiž chápána jako alegorie vztahu mezi Bohem a jeho lidem. Tyto písně posilují přesvědčení, která byla základní pro víru Izraele: tj. Boží úmysl, aby člověk před Bohem žil jako celistvá osobnost, aby muž a žena nacházeli naplnění ve vzájemné jednotě, že manželská láska by měla být pokračováním stvořitelského díla Božího (prokreace).

Šalamounovi se připisuje též Kniha Přísloví, Kniha Kazatel a Žalmy 72 a 127. Krom těchto knih hebrejské Bible se mu připisují i knihy Šalamounova Moudrost, Šalamounovy Žalmy a Šalamounovy Ódy, které nejsou součástí Bible.

Peter Paul Rubens: Král Šalamoun (1617)

Ctnosti v něm vytvořily nejen touhu po moudrosti, ale i úrodnou půdu, kde se mohla zakořenit, dál růst a rozvíjet se.

Dvě matky

Ovšem nejvýrazněji projevoval Šalamoun svou moudrost při výkonu spravedlnosti, když šlo o řešení složitých a sporných případů. Zřejmě nejznámějším příkladem jeho moudrosti je šikovné vyřešení případu dvou žen, kdy každá tvrdila, že je matkou stejného dítěte. V příběhu zazní Šalamounův návrh, že nejlepším řešením bude – když se nemějí dohodnout – rozseknout dítě mečem a každé dát polovinu. První žena souhlasila. Usuzovala: když je nemá ona, tak ať

dítě raději zemře. Druhá žena se zhrzoila a raději se dítěte vzdala ve prospěch té první. Bylo jí jedno, že o dítě přijde. Pro ni bylo hlavní, že zůstane naživu. Šalamoun v té druhé ženě, na základě psychicky prožívané mateřské lásky, rozpoznal pravou matku. Přítomní reagovali na Šalamounovu moudrost jásotem, chválou a obdivem: „Když se celý Izrael dozvěděl o rozsudku, který král vynesl, jala je bázeň před králem. Viděli, že je nadán Boží moudrostí k vykonávání soudu“ (Kr 3,28).

Foto: Taken / Pixabay

Základní problém těchto autorů je to, že za moudrost pokládají znalosti a vědomosti. To není ten dar, který obdržel například král Šalamoun.

Hospodin tě ustanovil králem

Šalamoun se pro svou moudrost stal známým široko-daleko. Navštívila jej i královna ze Sáby, z daleké Arábie, aby jeho moudrost vyzkoušela. Když skončila se zkouškami, kterých málo nebylo, nejen že potvrdila pravdivost slyšených zpráv o Šalamounově moudrosti, ale též řekla: „... A to mi nebyla sdělena ani polovina. Překonal jsi moudrosti a blahobytem zprávu, kterou jsem slyšela.“ Ty, kteří „naslouchají tvé moudrosti“, pokládala za blažené a velebila Pána, který „si tě oblíbil a dosadil tě na Izraelský trůn! Protože si Hospodin zamiloval Izraele navěky, ustanovil tě králem, abys zjednával právo a spravedlnost“ (1Kr 10,6-9).

KOMENTÁŘ

Váženým myslitelům se kdysi říkalo mudrci. Pythagoras však učil, že v nejužším smyslu slova moudrost náleží pouze Bohu. Proto vymyslel slovo „filosofie“ (láska k moudrosti). Sám dával přednost tomu, aby jej nazývali raději filosofem (milovníkem moudrosti) než mudrcem. Tato skromnost už sama o sobě byla znamením velké moudrosti, protože by bylo

velmi domýšlivé – vždyť lidská přirozenost tváří v tvář nejvyšším pravdám je skutečně slabá – namlouvat si schopnost být ztělesněním moudrosti. Když se však člověk nazve filosofem, jasně označí svá omezení. Přesto je však filosofie moudrostí a to v přirozeném smyslu slova. Člověku totiž zprostředkovává poznání lidskými prostředky.

Moudrost nejsou znalosti

Skutečná Moudrost je darem od Boha. Záleží na tom, kolik jí Bůh, její nejvyšší vlastník, člověku nabídne a co může člověk pochopit. Někteří pochybují, že by člověk byl schopen mít účast na Boží moudrosti. Pro mnoho autorů moudrost stále zůstane pro člověka nedosažitelnou a neuskutečnitelnou. Není přece možné mít moudrost Boha a to ani v nejmenším. To je skutečně pravda. Avšak základní problém těchto autorů je to, že za moudrost pokládají znalosti a vědomosti. To není ten dar, který obdržel například král Šalamoun.

Každou ctnost nejlépe pochopíme, když ji dáme do kontrastu s jejím opakem – neřestí. Opakem moudrosti je

hloupost. A kdo je hlupák? V Písmu najdeme několik poukazů na hloupost a hloupé lidi, kterým se Bůh směje. Hloupost byla totiž vždy předmětem smíchu, výsměchu a vtipů. Například v Žalmu 2 se píše: „Proč se národy bouří? Proč národy kují marné plány? Sro-cují se králové země, vládcové se spolu umlouvají proti Hospodinu a pomazanému jeho: ‚Zpřetrháme jejich pouta, jejich provazy pryč odhodíme. Ten, jenž trůní v nebesích, se směje, Panovníkovi jsou k smíchu“ (1-4).

Králové tohoto světa se tu popisují jako jedinci, kteří kují plány proti Pánovu Pomazanému. Zapomínají, že Bůh se na ně dívá a pokládá je za hlupáky. Důvodem pro Pánův výsměch je hloupost lidí, kteří se usilovně snaží udělat se většími, než skutečně jsou. Odmítají uznat, že jejich život zcela závisí na Bohu. Aby se proti své pýše dokázali postavit, potřebují určitou dávku zdravého sebepoznání, tj. moudrosti.

Dále je tu Žalm 37: „Proti spravedlivému strojí svévolník pikle, skřípe proti němu svými zuby. Je však Panovníkovi jen k smíchu, vždyť on vidí, že jeho den přijde“ (12-13). Jaká velikánská hloupost a nelogičnost, kterou se dá pobavit! Snad neznámějším žalmem, kde se hovoří o hlupákově, je Žalm 14. Hovoří o hlouposti ateismu: „Bloud si v srdci říká: Bůh není. Všichni kazí, zohavují, na co sáhnou. Nikdo nic dobrého neudělá. Hospodin na lidi pohlíží z nebe, chce vidět, má-li kdo rozum, dotazuje-li se po Boží vůli“ (1-2).

Poznání souvislostí

V Novém zákoně je mnoho odkazů na lidskou hloupost. Asi nejvýraznější je v podobenství o boháči, kterému se mnoho urodilo: „Jednomu bohatému člověku se na polích hojně urodilo. Uvažoval o tom a říkal si: ‚Co budu dělat, když nemám kam složit svou úrodu?‘ Pak si řekl: ‚Tohle udělám: zbořím stodoly, postavím větší a tam shromáždím všechno své obilí i ostatní zásoby a řeknu si: Teď máš velké zásoby na mnoho let. Klidně si žij, jez, pij, buď veselý myslí.‘ Ale Bůh mu řekl: ‚Blázne! Ještě této noci si vyžádají tvou duši, a čím bude to, co jsi nashromáždil? Tak je to s tím, kdo si

hromadí poklady a není bohatý před Bohem“ (Lk 12,16-21). Dalšími podobnostmi jsou ta o moudrých a hloupých pannách a stavitelích domu: na skále nebo na písku.

Z těchto příkladů lze vytušit definici moudrosti. Moudrost nejsou znalosti nebo vědomosti, moudrost je poznání souvislostí světa a života. Anebo ještě výstižněji: Moudrost je poznání podstaty věcí a na základě tohoto poznání pak schopnost tyto věci ve svém životě správně uspořádat (sestavit si žebříček hodnot). Tomáš Akvinský doslova píše: *Sapientia est ordinare* – moudrost spočívá ve schopnosti dávat věci do správného řádu. Jeden příběh vypráví o muži, kterého požádali, aby si vybral mezi poznáním (vědomostmi) a moudrostí. Kdyby si vybral poznání, věděl by vše, kdyby si vybral moudrost, znal by jen pár věcí, ale dobře. Muž si vybral poznání. Předpokládal totiž, že když bude vědět vše, bude vědět i to, co vědí moudří lidé. Moudrost však nepochopil (unikla mu její podstata) a to přesně kvůli tomu, o čem hovoří sv. Tomáš Akvinský: neboť moudrost není jakési konkrétní poznání, ale je to schopnost srovnat časná dobra do správného pořadí.

Mudrc je jasnovidce

Modernímu světu moudrost chybí. Je vidět, jak se výlučně zaměstnává věcmi, které jsou určeny jen pro zážitky, skutky víceméně zatříditelné. T. S. Eliot píše: „Kde je život, který jsme ztratili během žití? Kde je moudrost, kterou jsme ztratili při poznávání? Kde je poznání, které jsme ztratili v informacích? Cykly Nebe nás během dvaceti století dostaly dál od Boha a blíže k prachu.“

Jsme obklopeni věcmi: těmi, které chceme poznat, které chceme mít, které chceme vlastnit, kterých se chceme zbavit. Avšak v samotných věcech se nenachází moudrost. Proto nejmoudřejší lidé budou vždy vůči věcem nejsvobodnější: moudrému bude stačit málo, protože

ví, že k životu moc nepotřebuje. Ačkoli moudrost spočívá ve schopnosti poznávat podstatu věcí, při kontaktu s nimi moudrý bude prosit jako slepec v evangeliu: „Pane, ať vidím!“ (Mk 10,52). Moudrost je schopnost vidět. Mudrc je vlastně jasnovidce. A ten, kdo vidí do věcí, poznává pravdu i lež, potenciál jejich růstu a též jejich schopnost nás narušit (rozložit, roztržít).

Hluboká studna

Jak se získává moudrost? Komunikací s Bohem – zdrojem veškeré moudrosti, prosbami o jeho moudrost, reflexí nad podstatou a smyslem věcí, hledáním souvislostí, sebereflexí, pokorou a snahou o rozpoznání rozdílů mezi věcmi. Moudrost získáváme i životními příběhy, jejichž smysl se snažíme chápat a mezi sebou navzájem pospojovat.

Rabín Hanina, učitel z prvního století, přirovnal moudrost k hluboké studni se studenou sladkou vodou. Lidé nemohli vychutnat její osvěžující sílu dotud, dokud jeden mudrc nespájal jeden kousek provazu s druhým a dalším a pak toto posvazované lano nepřivázal k vědru a nevytáhl v něm vodu pro všechny přítomné, aby se napili. Podobně, říká rabín, i král Šalamoun užíval moudrost k tomu, aby spojil jeden malý příběh, podobností a metaforu s druhým a dělal to tak dlouho, dokud nepochopil smysl moudrosti.

Okusit moudrost

Ačkoli podle sv. Augustina moudrost spočívá v poznání věcí Božích a ačkoli – jak jsme si pověděli, pravá moudrost je Božím darem – nejvíc v nás poroste (jak dokazuje mnišská tradice) praktikováním kontemplativní modlitby. Latinsky se moudrost řekne *sapientia*, což má původ ve slově *sapere* a to je odvozeno od slova ochutnávat (okusit).

V kontemplativní modlitbě zakoušíme, ochutnáváme Boha, jeho podstatu

Matyáš B. Braun: Alegorie Moudrosti. Foto: Petr Sládeček

i moudrost. V ní opouštíme svůj limitovaný rozum s jeho myšlenkami, koncepty a obrazy a otevíráme se Duchu Svatému, aby v nás pomocí svých darů působil a vedl nás k plnosti Boží moudrosti.

Růst v moudrosti – růst ve svatosti

Závěrem ještě slovo k realismu. Moudrost bude vždy boj, neboť v nás je hřích. Ten bude vždy překážkou vidění. A když už uvidíme a poznáme, bude nám překážet v žití podle toho, co jsme viděli a poznali. Navzdory tomu je tu Bůh, který nám pomáhá s hříchem se vyrovnat. Proto nastoupit cestu k moudrosti znamená nastoupit cestu k zápasu. Nemělo by nás to znechutit. Když člověk roste v moudrosti, roste i ve svatosti: a to znamená, že moc (vláda) hříchu nad ním bude postupně slábnout.

Jsi moudrý? Umíš rozlišovat? Snažíš se o hodnotné věci? Nemohl bys být nazván hlupákem pro to, co děláš? Vážíš si moudrosti? Prosis Boha o ni v modlitbě? Nepoznáváš v Platónově analogii o jeskynních lidech podobnost s mnoha z nás v souvislosti s osvobozením, například od nedávné totality? Co bys ještě mohl udělat navíc pro to, a bys byl moudřejší?

Přeložila Sylva Bernardová
Zpracováno podle DeMarco, Donald.
The Heart of Virtue: Lessons from Life and Literature Illustrating the Beauty and Value of Moral Character. San Francisco: Ignatius Press, 1996.

Když žádal pouze o chápavé srdce s důvěrou, že Bůh mu je opravdu dá, projevil skromnost a víru. Ukázala se též jeho oddanost a rozhodnost, když přísahal, že Bohu zůstane věrný a vytrvá jako dobrý vládce.

ODKUD SE BEROU VŠELIJAKÁ LIDSKÁ „PRÁVA“?

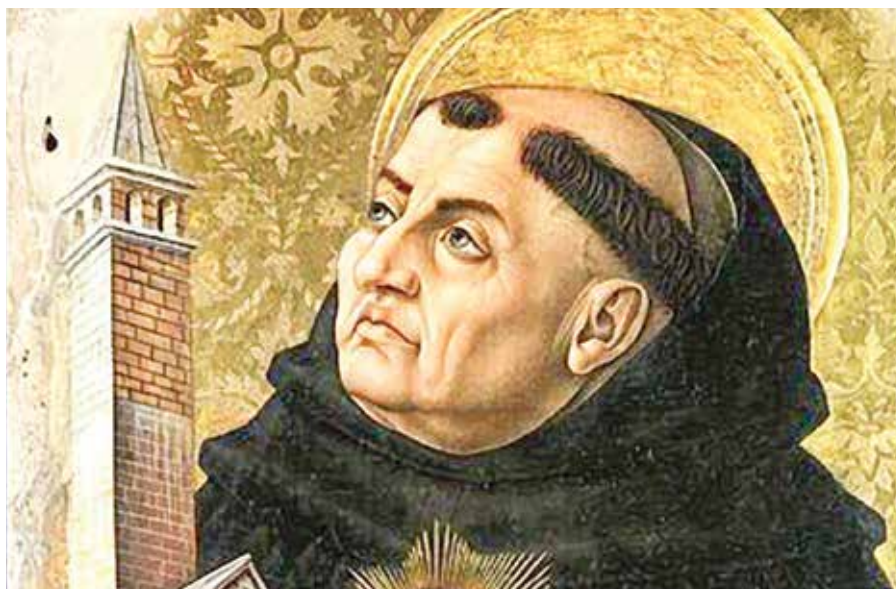
Častěji dnes můžeme z různých (zvláště nevládních) zdrojů slyšet, že člověk má právo na to či ono – a jsou to někdy prapodivná „práva“: právo ženy na nakládání s vlastním tělem, za nímž se skrývá možnost usmrcení počatého dítěte („umělé přerušování těhotenství“); právo těžce nemocného člověka na svévolné ukončení vlastního života – tedy na jakousi „asistovanou sebevraždu“ (eutanazii, „umělé přerušování nemoci“?); právo homosexuálně orientovaných osob na uzavření manželského svazku a na adopci dětí; právo dětí určit své pohlaví apod.

A ono by se takových „práv“ jistě našlo více. Přitom heroldi těchto práv často matou a překrucují pojem práva, s nímž pak pracují. V tomto článku mi proto jde o to tento a související pojmy, resp. premisy vymezit, aby bylo možno zjistit, zda z nich lze vyvodit logicky koherentní závěr. Přitom se neobejdeme bez trochy obecné teorie práva. Odkud se tedy tato práva berou?

Z lidského pozitivního práva

Právem se v těchto případech samozřejmě rozumí právo v subjektivním smyslu (tedy tzv. subjektivní právo čili oprávnění), které ovšem musí vyplývat z nějakého práva v objektivním smyslu (objektivní právo), tedy z právní normy. Subjektivní právo je právními teoretiky celkem shodně vymezováno jako míra (objektivním) právem dovoleného chování. Chovám-li se podle práva, mám/měl bych mít jistotu, že za toto chování nebudu postižen veřejnoprávní sankcí.

Člověk se sice fakticky může chovat i jinak – pak už ovšem nejde o realizaci jeho práva, nýbrž o libovůli či svévoli. A co je třeba považovat za zákon, který je nejvýznamnějším pramenem práva, to elegantně vymezil ve své *Teologické sumě* už sv. Tomáš Akvinský, a sice jako rozumné ustanovení toho, komu je svěřena péče o společnost, zaměřené na obecné dobro a řádně vyhlášené (I-II 90,4). Většina moderních definic práva z tohoto Tomášova vymezení více či méně vycházejí. Jde samozřejmě o tzv. právo lidské (*ius humanum*), jehož původcem je lidská autorita. Takovýmto „lidským“

Carlo Crivelli: Sv. Tomáš Akvinský (15. stol.)

zákonem je u nás ženám, za určitých okolností, umožněn potrat. Jak je to ale s ostatními výše uvedenými „právy“, která nemají (alespoň u nás a alespoň zatím) povahu pozitivního zákona? Kdo je dává a kdo je garantuje?

Snad z přirozeného práva?

Není-li formálním pramenem subjektivního práva právo pozitivní, nezbyvá než obrátit se k právu přirozenému, obecně chápanému jako „nadpozitivní“, které má dokonce sloužit jako korektiv vůči právu pozitivnímu – jiná kategorie práva totiž není známa. S výjimkou dnes už poněkud kuriózních postojů ultrapozitivistického právního monismu se existence jakéhosi přirozeného práva, ať už jakkoli chápaného, celkem obecně uznává.

Pracuje s ním i preambule k naší

ústavě, když mluví o „nedotknutelnosti hodnot lidské osoby“. Zde však ani tak nejde o koncepci přirozeného práva, odpovídající na otázku, odkud se toto právo bere: podle naturalistické koncepce prý pramení v přírodě (ale kde? v lese?); podle racionalistické koncepce v lidském rozumu (ale každý má přece svůj vlastní rozum!); podle teologické koncepce, která je už na první pohled nejpravděpodobnější variantou, pramení toto právo v Bohu (vedle zákona božského pozitivního, tj. v Písmu zjeveného). Důležitější je, jaký je obsah tohoto práva; co všechno lze pod ně subsumovat, a zda je tento obsah konstantní, neměnný – tedy zda ono přirozené právo je věčně platné, anebo zda je také „flexibilní“, tak jako právo lidské.

A to je dodnes předmětem neutuchajících polemik právních teoretiků a filo-

Caravaggio: Obětování Izáka (1594/1596)

sofů práva. Vždyť např. jestliže se dnes (přibližně od dob osvícenství) s odkazem na přirozené právo všeobecně deklaruje „přirozená“ rovnost všech lidí, v antice se s odkazem na totéž přirozené právo argumentovalo ve prospěch „přirozeného“ rozdělení lidí na svobodné a otroky (Platón, Aristoteles, Cicero, Gaius...). Nelze zde nezmínit drsná slova dánského právního filosofa Alfa Rosse (1899–1979) v jeho publikaci *On Law and Justice* (Londýn 1958), že totiž „přirozené právo, stejně jako děvka, poslouží každému. Neexistuje ideologie, která by se nedala obhajovat odvolávkou na právo přírody“ (s. 260). Prostě: přirozené právo je považováno za značně „kaučukový“ pojem.

Principy přirozeného práva u sv. Tomáše Akvinského

To je ovšem směrem k přirozenému právu závažná výtka, která ale není nová – byl si jí dobře vědom už výše zmíněný sv. Tomáš Akvinský, když ve své *Teologické sumě* řeší otázku, co vlastně pod střechou pojmu přirozeného práva spadá. S jistotou uvádí jen jedinou normu: „Ačkoli existují četné přirozené zákony, přesto je všechny lze vztáhnout k jednomu přikázání, a sice že je třeba konat

Na příkladu Abrahámovy oběti versus páté přikázání vidíme, že i přirozený zákon může být změněn, ovšem pouze ze strany zákonodárce – tedy ze strany Boží.

dobro a usilovat o ně a vyhýbat se zlu“ (I-II, 94,2 concl.). A na příkladu Abrahámovy oběti versus páté přikázání Dekalogu výslovně poukazuje na to, že i přirozený zákon může být změněn, ovšem pouze ze strany zákonodárce – tedy ze strany Boží.

Tomáš nejprve vymezuje pojem přirozeného zákona jakožto souboru přirozených sklonů (*inclinatio*), mezi nimiž uvádí nejprve sklon k zachování sebe sama, dále sklon k zachování rodu (zde výslovně mluví o pohlavním spojení muže a ženy a o výchově jejich dětí) a konečně tendence, které jsou vlastní člověku jakožto rozumné bytosti (tendence poznávat Boha, žít ve společnosti, varovat se nevědomosti, neurážet ostatní). A následně jen velmi opatrně rozvádí, které další normy ještě lze podřadit pod tuto obecnou normu přirozeného zákona – tedy které z něj vyplývají a jsou jeho konkretizací: milovat Boha a bliž-

ního, nikomu nečinít zlo, jednat podle rozumu. A tyto principy rozumu, které zde mají vůči člověku mediační funkci, nazývá svatý Tomáš slovem *synderesis*, které představuje určitý habitus člověka, ve své podstatě zaměřený na dobro. Když si zde (přirozeně za cenu jistého zjednodušení) pro snazší pochopení místo *synderese* dosadíme slovo svědomí, asi příliš nepochybíme.

Zcela analogicky se touto problematikou zhruba o čtyři sta let později zabýval např. anglický právní filosof a čelný představitel teorie společenské smlouvy Thomas Hobbes (1588–1679) ve svém slavném *Leviatanu*, a zdaleka nebyl sám.

Cui bono?

Jak je zřejmé, ona úvodem zmíněná a na první pohled prapodivná lidská „práva“ jsou v přímé kontradikci ke sklonům, kterými podle sv. Tomáše člověka vybavila sama přirozenost: s tendencí k za-

chování sebe sama je v rozporu „právo“ na eutanazii; s tendencí k zachování lidského rodu je v rozporu jak „právo“ ženy na potrat, tak „právo“ na manželské svazky osob homosexuálně orientovaných; s používáním zdravého rozumu je dokonce ve flagrantním rozporu snaha prosadit „právo“ na rozhodování o vlastním pohlaví, kdy člověk by chtěl zasahovat do oblastí, které leží za hranicemi jeho svobodné dispoziční sféry apod.

Co z toho vyplývá? Společným jmenovatelem všech norem přirozeného zákona je podle sv. Tomáše (a přirozeně nejen podle něj) sledování dobra – ať už obecného (*bonum commune*) nebo jednotlivých členů tohoto lidského obecnství, což zásadně nemůže být v rozporu (vždyť dobro či Dobro je jen jedno) – nelze si dost dobře představit, že by se skutečné dobro jednotlivce dalo prosadit na úkor společnosti – to snad jen za cenu hříchu. A je úkolem lidského rozumu, aby rozlišil mezi dobrem skutečným a dobrem zdánlivým, které je dnešní společnosti různými (vesměs nátlakovými) skupinami předestíráno či dokonce nestydatě vnucováno, což zřejmě nejde na vrub jen lidské omezenosti a touze po extravagancích. A proto tak, jak je to běžné v kriminalistice, tak i zde se podbízí otázka: *cui bono?* – komu to všechno vyhovuje a slouží? Nicméně kdo konkrétně je v pozadí těchto útoků na rodinu a další přirozené hodnoty je obtížné vymezit, aniž by se zabředlo do neověřených konspiračních teorií; můžeme se jen domýšlet a přitom být ve střehu. Samo označení „neomarxisté“, s nimiž jsou tyto aktivity obvykle spojovány, má jen velmi malou výpovědní hodnotu.

Je třeba poslouchat více Boha než lidi

Zbývá zmínit případy, kdy nějaké jednání je sice lidským pozitivním zákonem dovoleno, avšak přičí se zákonu Božímu – ať pozitivnímu nebo přirozenému

Je úkolem lidského rozumu, aby rozlišil mezi dobrem skutečným a zdánlivým, které je dnešní společnosti různými skupinami předestíráno či dokonce nestydatě vnucováno.

(typicky jde o právo na potrat, v zemích Beneluxu či ve Švýcarsku právo na eutanazii, právo na manželství homosexuálně orientovaných osob apod.). Že mezi chováním právem dovoleným a chováním morálně bezvadným může existovat diskrepance, toho si byl vědom už klasický římský právník z přelomu 2. a 3. stol. Iulius Paulus se svým slavným výrokem: *Non omne quod licet honestum est* – „Ne všechno, co je [právem] dovolené, je počestné“ (Digesta 50, 17, 144 pr.). Pro křesťana to znamená, že nemůže využít „dobrodiní“ takové lidské normy, která je v rozporu s normou Boží; nemůže využít „práva“ na potrat a neměl by u potratu aktivně asistovat (v těchto případech by šlo dokonce o kanonický trestný čin podle kán. 1398 CIC); nemůže žádat o eutanazii; nemůže vstoupit do „manželství“ s osobou téhož pohlaví – jakkoli by takováto jednání světské právo umožňovalo.

Na případy těchto a podobných kolizí, kdy jedno a totéž chování je dovoleno právem světským a současně zakázáno právem božským (resp. církevním, kanonickým), popř. křesťanskou morálkou, pamatuje obvykle právní řád civilizovaných států uzákoněním tzv. výhrady ve svědomí, která znamená, že zákonodárce toleruje, když občan z důvodu svědomí či náboženského přesvědčení odmítne výkon některých činností, které jsou mu ukládány jako povinnosti vyplývající z pracovně právního či obdobného vztahu (v našich poměrech půjde zpravidla o problematiku otázky bioetiky).

Nelze-li ale věc řešit jinak, může přijít ke slovu i tzv. občanská neposlušnost, kdy občan, který se jí kvůli svému svědomí či přesvědčení dopustí, je předem připraven snášet zákonem předvídané

sankce a nekličkuje před nimi (jak je tomu pravidlem u kriminálních živlů). Vždyť už podle sv. Augustina (*De civitate Dei* 19, 21) *non est lex nisi justa* – „nemůže existovat zákon, leda spravedlivý“; to už by pak totiž nešlo o zákon, tedy o normu se skutečně obecnou závazností, nýbrž o jeho karikaturu, třebaže formálně bezvadnou. A dosáhne-li tato nespravedlnost jisté kritické hranice, pak je nejen možno, nýbrž i nutno takový zákon nerespektovat, jak v reakci na zrůdné nacistické zákonodárství ve svém článku *Gesetzliches Unrecht und übergesetzliches Recht* (1946) brisantně rozvedl původně pozitivistický německý právní filosof a ministr spravedlnosti Výmarské republiky Gustav von Radbruch (1878–1949). Jde o proslavenou tzv. „Radbruchovu formuli“: „Konflikt mezi spravedlností a právní jistotou by se snad mohl řešit tak, že ono pozitivní (...) právo bude mít i tehdy přednost, je-li obsahově nespravedlivé a neúčelné, leda by rozpor pozitivního zákona se spravedlností dosáhl tak neúnosného stupně, že zákon musí jakožto „nesprávné právo“ ustoupit spravedlnosti.“

A nakolik jde o případy kolize zákona Božího a světského, pak zde platí ona novozákonní Petrova maxima, že totiž je třeba poslouchat více Boha než lidi (srv. Sk 4, 19). Zásadně je sice třeba dávat císaři, co je císařovo; jiný případ ovšem nastane, když císař svévolně sahá i po tom, co jeho není – z pohledu věřícího po tom, co je Boží (srv. Mk 12, 17).

Ignác A. Hrdina

P. Prof. JUDr. Ignác A. Hrdina, DrSc., O.Praem., předseda Metropolitního církevního soudu Arcidiecéze pražské, vyučující kanonického práva na KTF UK

Dosáhne-li nespravedlnost jisté kritické hranice, pak je nejen možno, nýbrž i nutno takový zákon nerespektovat. Zákon musí jakožto „nesprávné právo“ ustoupit spravedlnosti.

PRINCIPY FAKTICKÉ POLITIKY – II

Fiktivní filosofické rozhovory o nefiktivních problémech

Přátelé Filosof a Nefilosof pokračují v debatě o politice a Platónovi.

N: Minule jsme se zabývali Sokratovým realistickým hodnocením politických poměrů své doby. Zmínil ses, že ani Platón nebyl v politice idealistickým snílkem. To je pro mě novinka. Platónské pojetí, ať se týká čehokoliv, bývá spíše vnímáno jako odtažitě od konkrétní skutečnosti. Jsem tedy zvědav, jak se tento řecký filosof na politiku díval.

F: Kdybychom jeho přístup zkoumali v patřičném kontextu a šíři, strávili bychom tady hodně času. Proto z něj pouze něco naznačím. Platón dokáže mistrně vylíčit stanoviska, s nimiž zásadně nesouhlasí. Dává jim ve svých pojednáních nezkrácený prostor. Považuji to za důležitý rozměr jeho filosofie, která je vystavěna na dialogu. Na dialogu mezi stranami, z nichž každá zastává velmi rozdílné názory. Takový způsob výměny argumentů nám může sloužit jako vzor zvláště v dnešní době, kdy jsou tzv. nepohodlné pozice potlačovány a je jim upíráno právo na prezentaci. S autentickou diskuzí se naši současníci setkávají stále vzácněji.

N: Kdo, v námi pojednávaném tématu, představoval Platónovy oponenty? Proč je bral tak vážně? Opravdu se jim nevysmíval a považoval je za rovnocenné partnery při hledání pravdy?

F: Na politickém poli byli nejvýraznějšími Platónovými soupeři sofisté. Měli úplně jiný názor na to, proč by lidé měli jednat tzv. mravně a zákonně. Tento problém neztratil vůbec nic ze své aktuálnosti, také my se s ním musíme konfrontovat. Formulujme ho v ostré podobě: proč nekradeš, nepodvádíš a nezabýváš své spoluobčany?

N: No, dostal bych se tím okamžitě do konfliktu se zákonem a byl bych za to odsouzen. Navíc nic takového nedělám, neboť to nepovažuji za správné.

F: Pokud bys jako někteří sofisté vy-

Foto: Pixabay

cházel z toho, že „správnost“ jednání je dána zákonem stanoveným politickou autoritou, nemohl bys rozlišovat mezi postoji zákonnými a mravními. Nebylo by totiž možné mluvit o dobrém jednání v případě, že by ses jím odchýlil od norem vyhlášených lidskými zákonodárci. Sofisté si mysleli, že lidé dodržují zákony ne proto, že by v nich spatřovali nějaké úctyhodné zásady, nýbrž kvůli sankcím, jež hrozí za jejich přestoupení. Zcela vážně se dívali na tzv. bezúhonné občany, kteří během svého života nikoho neokradli, nepodvedli a nezabili,

jako na jedince motivované strachem ze zákonných postihů za nezákonné chování. V jejich očích tito lidé drží na uzdě své přirozené sklony k přivlastňování si cizích věcí, k bezohlednému sebe-upřednostňování před druhými, k nemilosrdnému odstraňování bližních ze své cesty jen díky zmíněné obavě a nutí se do způsobu existence, který neodpovídá jejich hlubokým tužbám. Život pod zákonem má tudíž jakousi civilizační funkci, neboť potlačuje naše barbarské tendence. V každém z nás se skrývá brutální šelma a ne- být zákona s jeho sankcemi, válka všech

proti všem by propukla naplno.

N: V tom případě se přidávám na stranu sofistů. Nechápu, proč se Platón v této věci stavěl proti jejich stanovisku.

F: Vysvětlím ti to prostřednictvím myšlenkového experimentu, s nímž se setkáváme na stránkách jeho Ústavy. Víš, co je to mýtus o Gýgově prstenu? Patřil k bájím, které si staří Řekové rádi vyprávěli. Jeho hlavní postavou byl Gýgés, prostý pastýř ve službách lýdského krále. Jednoho dne našel na pastvině prsten a nasadil si ho. Po čase zjistil, že pokaždé, když s ním na prstě otočí, stává se neviditelným. Co myslíš, že udělal? Využil této vzácné výhody, zabil lýdského krále a sám se stal na jeho místě vládcem země. Dal tedy průchod svému přirozenému sklonu k sebe-prosazení, které naplnil ziskem absolutní vlády nad svými poddanými. Platón tento mýtus modifikuje a vyzývá každého z nás k představě o existenci dvou takových prstenů. Co by se stalo, ptá se, kdyby si jeden z nich nasadil člověk zločinný, který má permanentní problémy se zákonem a druhý zase člověk bezúhonný, který se proti zákonu nikdy neprovinil. Podle Platóna by se z počestného občana stal rázem brutální zločinec. Mohl by totiž porušovat zákon naprosto beztrestně, neboť pokaždé, když by mu hrozil zákonný postih, snadno by unikl pomocí svého prstenu. V Ústavě můžeš nalézt následný komentář: „To přece bychom mohli uvést za veliký důkaz toho, že nikdo není spravedlivý dobrovolně, ale z přinucení, neboť ví, že spravedlnost není pro jednotlivce nějaké dobro, poněvadž kdekoli se kdo cítí dosti silný k bezpráví, činí bezpráví.“

N: Zajímavý experiment. Plně potvrzuje názor sofistů o restriktivní povaze zákonů a o strachu jako výlučném důvodu jednání v souladu s nimi. Jen mi uniká, jaké poučení si z toho všeho můžeme vzít dnes.

F: Namísto prstenu si dosad' všechny možné způsoby, jimiž lze dosáhnout beztrestnosti. Když se politikové domohou moci, peněz, když kontrolují soudy, policii a sdělovací prostředky, je to jako kdyby disponovali zmíněným prstenem. Mohou se chovat zločinně a mít přitom jistotu, že zlo trestu na ně nedopadne.

N: To je odvážná aplikace na naše

poměry. Nic takového by Platónovi určitě nepřišlo na mysl. Nevím, zda by přenos jeho experimentu na naše problémy schválil. Patrně by vůbec nerozuměl, o co ti jde.

F: Naopak se domnívám, že by tomu rozuměl ještě lépe než já. Podívejme se, jak svou myšlenku rozvíjí dále. Platón nepatří k právním pozitivistům. Podle něj existují zákony správného a dobrého jednání, o nichž nelze rozhodovat politickou cestou. Například zákon o zákazu svobodné politické diskuze by pro něj byl nepřijatelný, neboť by odporoval přirozené dialogičnosti lidského rozumu, kterou celým svým dílem nepokrytě vyzvedá. Na druhé straně ví, že se zákony stanovené lidskou autoritou snadno dostávají do konfliktu se souborem tzv. nepsaných zásad. Politikové, jejichž moc a vliv překročí určitou mez, se povznášejí nad jakékoliv omezení a nemíní se sklonit ani před žádným přirozeným požadavkem. Vědí však, že lidé se jimi spontánně řídí a každé jednání, které je s přirozeným zákonem v souladu, odsuzují jako nerozumné a perverzní. Proto vlivní držitelé moci musí při realizaci svých cílů používat stále sofistikovanejších mas-

Vrchol nespravedlnosti je zdát se být spravedlivý, ale nebýt.

kovacích strategií, jimiž zakrývají svou svévoli. Čím dokonaleji se jim to daří, tím silnějším náterem legitimacy a legálnosti opatřují ustavený režim. Jde ovšem pouze o zdání, neboť pravá povaha jimi budovaného zřízení má k legitimitě a legálnosti velmi daleko. Poslechni si, co k tomu Platón dodává: „Vrchol nespravedlnosti je zdát se být spravedlivý, ale nebýt. Dokonale nespravedlivému musíme tedy přiznat nejdokonalejší nespravedlnost a neubírat z ní nic, nýbrž ponechat mu, aby přes největší bezpráví, která páchá, požíval co do spravedlnosti nejlepší pověsti, a jestliže by v čem pochybil, aby byl schopen to napravit; aby dovedl za tím účelem jednak přesvědčivě mluvit, kdykoli by byl udán některý z jeho nespravedlivých skutků, jednak i násilím provést svou, kdekoli by bylo třeba násilí, buď svou osobní zmužilostí a silou, nebo pomocí přátel a peněz“. Nespravedlivý jedinec i nespravedlivý režim musí tedy sázet na zdání, musí umět „zametat sto-

Vlivní držitelé moci musí při realizaci svých cílů používat stále sofistikovanejších maskovacích strategií, jimiž zakrývají svou svévoli.

Foto: JESHOOOTScam / Pixabay

TRADICE OTCŮ

Z promluvy svatého biskupa Prokla Konstantinopolského (758-759)

Kristus se zjevil světu. Vnesl do jeho chaosu řád, a tak učinil svět jasným a radostným. Hřích světa vzal na sebe a nepřítel světa srazil. Posvětil prameny vod a osvětil lidské duše. K divům připojil divy ještě větší.

Dnes se totiž země a voda podělily o Spasitelovu milost a celý svět je plný radosti; vždyť dnešní svátek připomíná světu ještě více divů než předcházející slavnost. O slavnosti Spasitelova narození se radovala země, protože nesla v jeslích Pána veškerenstva; dnes o Zjevení Páně se nadmíru raduje voda. Raduje se proto, že v Jordánu se jí dostalo milosti posvěcení.

Při předchozí slavnosti jsme hleděli na křehké novorozeně, obraz naší křehkosti. Avšak o dnešním svátku vidíme dospělého, dokonalého muže v náznaku toho, jenž dokonale vychází z dokonalého. Tehdy se Král oblékal do purpurového pláště těla; dnes se Pramen všeho halí do vod řeky Jordánu.

Nuže tedy, hleďte na nové neuvěřitelné divy: Slunce spravedlnosti se omývá v Jordánu, Oheň se noří do vody a Bůh je posvěcován člověkem.

Dnes se všechno stvoření ozývá chvalozpěvem a volá: *Požehnaný, jenž přichází ve jménu Páně. Požehnaný, jenž přichází v každý čas: nepřichází přece nyní poprvé.*

Kdo je to? Promluv jasně, blahoslavený Davide: *Pán je Bůh a zjevil se nám. A neříká to jenom prorok David, ale také apoštol Pavel se připojuje k jeho svědectví a praví: *Projevila se Boží dobrota, která přináší spásu všem lidem; a vede nás. Ne některým, ale všem: neboť všem, Židům stejně jako Řekům, dává ochotně spásu prostřednictvím křtu, nabízejíc křest jako všem společně dobrodiní.**

Nuže, pohleďte na podivuhodnou novou potopu, zjevně daleko významnější a mocnější, než byla ta za časů Noemových. Tehdy totiž voda potopy lidský rod zahubila; nyní však mocí toho, jenž byl pokřtěn, byli ti, které zaplavila voda křtu, povoláni ze smrti k novému životu.

Tehdy holubice nesoucí olivovou ratolest jen ohlašovala libou vůni nejvyššího vládce, Krista; nyní však Duch Svatý sestupující v podobě holubice nám přímo ukazuje milosrdného Pána.

py“ po svých zločinech. K tomu patří rozhodnost k „přesvědčivému projevu“, k určitému typu zpravodajství, k demontování nepohodlných fakt, k boji proti „fake news“, k zastrašování, k represivním zásahům proti všem, kdo by je mohli demaskovat, k uplácení kompliců. Jisté uznává, že nejde jen o popis stavu politiky v Platónově době.

N: Běhá mi z toho mráz po zádech.

F: Ještě se ti na těle o dost ochladí. O něco dále ve svém textu řecký filosof popisuje strategii politických stran. Považuje je za zločinná spolčení, která vynakládají prostředky na neustálé vyvolávání zdání, tj. falešného obrazu reality v myslích ovládaných. Uvažují ve stylu „musíme kolem sebe rozestavit kulisy ctnosti jako předsíní a výzdobu, ale vzadu za sebou vléci... Istivého a prohnaného lišáka... Abychom zůstali nepoznání, založíme spolky a strany; pak máme učitele přemlouvání, kteří rozdávají umělost potřebnou v shromážděních lidu i před soudy. A tak jednak přemlouváním, jednak násilím dosáhneme toho, abychom beztravně mohli jít za svým ziskem“. Skutečnou realitu úmyslně mocných politiků je třeba přikrýt „klamnou rouškou vnější slušnosti“, za níž se skrývá něco velmi nehezkého.

N: Netušil jsem, jak čerstvě mohou působit řádky sepsané více než před 2000 lety! Jak je to vůbec možné?

F: Platón pochopil, že v úvahu přicházejí pouze dva základní způsoby lidské existence – ten, který je v souladu

s řádem nevytvořeným člověkem a ten, který činí z člověka absolutního zákonodárce. Pokud se k moci dostanou odpůrci přirozeného zákona, nemohou ve své politické strategii postupovat zcela otevřeně, poněvadž by narazili na příliš velký odpor. Musí se naučit maskovat své záměry, musí před ně postavit „kulisy ctnosti“ a všech dobrých vlastností. Dnes jimi jsou demokracie, pluralita, tolerance, respekt atd. Média je na nás chrlí stále dokola jako tiskárny peněz papírky nepodložené reálným bohatstvím. Vyčpělost a „umělost“ této rétoriky už je patrná snad každému. Když se v kulisách objeví trhlinka a je možné alespoň na chvíli zahlédnout skutečnou scénu, mediální povyk ještě zesílí. Pozornost diváků je nutné přeměrovat jinam. Platón věděl, že režim, jehož nahota se stává zřejmou, potřebuje občanům hrozit válkou ze strany nějaké nepřátelské mocnosti. „Hrozba Ruskem“ je u našich „stavitelů kulisy“ oblíbený evergreen a asi už tě nepřekvapuje, že dokonale zapadá do strategické mapy, na jejíž existenci nás Platón upozornil.

Roman Cardal

PhDr. Roman Cardal, Ph.D., filosof, vyučující na vysoké škole CEVRO Institut

RC MONITOR JE ZASÍLÁN BEZPLATNĚ

Můžete si jej objednat na adrese Res Claritatis, Hlubočepská 85/64, 152 00 Praha nebo na rcmonitor.cz. Zde se také můžete přihlásit k pravidelnému zasílání zpráv e-mailem.

Jméno a příjmení:

Ulice:

Obec: PSČ:

E-mail: Počet výtisků:

Vydávání RC Monitoru je možné jedině díky zasílaným darům. Náklady na tisk a distribuci jednoho čísla jsou 25 Kč, což za rok činí 600 Kč. Dary lze uplatnit pro snížení základu daně. Všem dárcům Pán Bůh zaplatí.

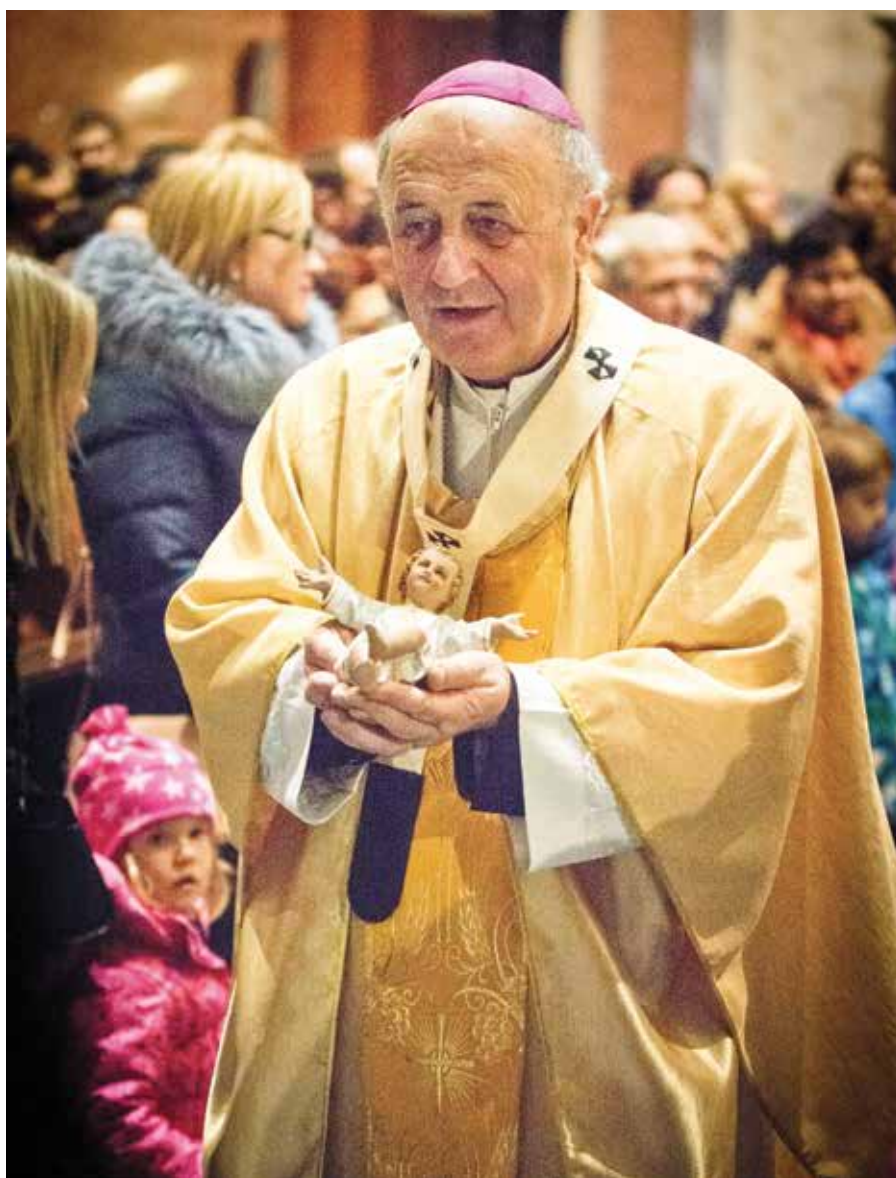
NAPLNĚNÍ DÁVÁ JEN LÁSKA A OBĚŤ: VÁNOČNÍ POSELSTVÍ ARCIBISKUPA GRAUBNERA

Ve svém poselství, adresovaném věřícím u příležitosti vánočních oslav, se olomoucký arcibiskup Jan Graubner zamýšlí nad významem těchto svátků a vybízí k životu otevřenému dalším generacím.

K vánočním svátkům přeji a vyprošuji vám všem pravou vánoční radost z Boha, který nám dává zakusit svou blízkost, ukazuje svůj zájem, svou přízeň a lásku, která ho vede k přijetí lidství, aby nás mohl vykoupit. Přichází jako bezmocné dítě. A mně se zdá, že toto Dítě chce v našem vymírajícím národě probudit novou lásku k dětem, ba touhu po nich, že chce zapálit novou ochotu rodin žít pro další generace.

Až betlémské Dítě vyrostne, založí Boží království a přinese naději všem, kdo ho přijmou jako Spasitele. Jeho království nebude z tohoto světa a spásu nabídne především lidským duším, ale účast na vykoupení zakusí i lidstvo a celý vesmír, který úpí v důsledku hříchu. Jestli na vánoční poselství odpovíme správně, ukáže se to i v lidské rovině. Až dorostou děti s láskou počaté, nebudou všude chybět pracovníci, ale bude dost lékařů i kuchařů, vědců i řemeslníků. Jestli je dobře vychováme jako Ježíšovy přátele, bude mít budoucnost národ i církev.

Pohled do jesliček napovídá, že k naplnění života nestačí kariéra, úspěch, blahobyť a pocit štěstí, ale i předávání života a služba lásky, která se nevyhýbá ani oběti. Děkuji všem, kteří dávají národu a církvi vychované děti, a s vděčností myslím na předchozí generace, které i v podmínkách daleko těžších žily pro štěstí a výchovu dětí.

Mons. Jan Graubner. Foto: © Pavel Langer / Člověk a víra

Všem dětem přeji vánoční radost nejen z dárků a lásky jejich rodičů, ale i z Pána Ježíše, který jim dnes nabízí své přátelství.

Kéž vánoční přítomnost Boží lásky naplní srdce všech, uzdraví vzájemné vztahy a promění rodiny tak, aby v jejich

středu měl své místo Boží Syn podobně jako uprostřed Svaté rodiny nazaretské.

Tak požehnané Vánoce!

Mons. Jan Graubner
arcibiskup olomoucký
ado.cz

NEJEZDIL BY TO!

A: Celou dobu se vyrábí pouze auta s kulatými koly. Co kdybychom začali vyrábět auta s hranatými koly? Už jsme ve 21. století a musíme se posunout zase dál...

B: **Co je to za blbost, vždyť by to nejezdilo?**

A: Ale auto přeci není jenom o ježdění, kde je psáno, že auto musí jezdit? To má přeci i spoustu dalších využití – posezení, poslech rádia, klimatizované prostředí, schovat se před deštěm, možnost dívat se z oken, možnosti jsou široké. Nesmíte se tolik upínat jen na jednu nepodstatnou věc.

B: Ale auto musí jezdit, bez toho je k ničemu!

A: **Vy jste jen hrozně omezený. Navíc i takové auto může normálně jezdit. Ano, ne samo, ale můžete ho naložit třeba na odtah a také s ním dojedete kam chcete. Je to naprosto normální,** když se podíváte na ulici, často uvidíte auto na odtahu.

B: No ale to jsou porouchaná auta, proto nejedou. To chcete vyrábět rovnou porouchaná auta?

A: Jaká porouchaná, hranaté kolo není porucha, je to jen jinakost!

B: Navíc kolo je od slova kulatý, hranaté kolo je oxymóron, tomu musíte říkat jinak.

A: Nesmysl, význam slov se v čase mění, to víte?

Tak to tu máme na prahu nového roku takový cvičný dialog. Objevil se v souvislosti s debatami na téma homosexuální „manželství“. Vůbec to není špatný způsob, jak poukázat na absenci logiky argumentace a myšlení lidí, kteří tak vehementně i v naší zemi usilují o redefinici manželství.

Foto: sdb.cz

Občanský institut přinesl zprávu shrnující závěry výzkumu agentury Pew Research: **„V hodnotových otázkách je Švédsko jednoznačně postmoderní zemí. V celé Evropě stojí na špičce co do společenské akceptace stejnopohlavních manželství (88 %), které lze dokonce uzavírat před oltářem švédské luterské církve. Stejně tak není v Evropě země, kde by větší počet obyvatel schvaloval legální interrupce (94 %), což převyšuje i počet respondentů, kteří kladně odpověděli ve výrazně sekulární České republice.“** Průzkum se věnoval také otázce multikulturalismu, v němž se Švédsko ukázalo jako nejprogresivnější země Evropy vůbec: „80 % Švédů je otevřeno myšlence, že členem jejich rodiny bude muslim, což je společně s Nizozemskem, Norskem a Dánskem nejvíce v Evropě. Pro 84 % obyvatel severské země navíc neznamená křesťanství relevantní faktor pro sdílení národní identity, pokud tedy tento pojem vzbuzující obavy z „kulturního šovinismu“ ve Švédsku vůbec obostojí. Ostatně pouze 26 % Švédů zastává přesvědčení o nadřazenosti jejich vlastní

kultury, což je znatelně méně než třeba v sousedním Norsku (58 %), a dokonce ve Finsku (49 %). Tento faktor je zvláště pozoruhodný, vezmeme-li v úvahu švédskou politickou a kulturní dominanci ve skandinávském prostoru v uplynulých staletích. V diskusi pod zprávou se objevil příspěvek, který komentuje, že **„bud' průzkum zkresluje, a nebo Švédové pochovali sami sebe.** U nás se ke křesťanství hlásí méně než 52 % lidí, ale přesto si své kořeny střeží. Nejde o nadřazenost, ale o hrdost na svou kulturu a předky.“

Na závěr něco pozitivního: Novinky.cz přinesly sdělení, že nám přibývá svateb mladých lidí a ubývá rozvodů. Skoro by se chtělo říci: no jistě, přirozeně. V nejistotách postmoderního člověka ještě stále zůstaly kořeny zasazené Bohem hluboko v lidském srdci, utkaném Boží láskou. V roce 2010 Benedikt XVI. citoval sv. Augustina, když řekl, že se **musíme cvičit v touze po nekonečném štěstí, které však dává pouze Bůh.** Tak vám do nového roku přejeme, abyste s tím cvičením začali a nepřestali.

-zd-